

北京大学东方语言文学系教材

蒙古语
基础教程

II

МОНГОЛ ХЭЛ
СУРАХ БИЧИГ

史习成 编著

北京大学出版社



数据加载失败，请稍后重试！

北京大学东方语言文学系教材

蒙古语基础教程

Ⅱ

МОНГОЛ ХЭЛ СУРАХ БИЧИГ

史习成 编著

北京大学出版社



数据加载失败，请稍后重试！

目 录

课次	课 文	语 法	会 话	页次
1	НОМЫН САН	名词的复数 I	НОМЫН САНД	1
2	БЭЭЖИН	名词的复数 II	ЗАМ АСУУХ НЬ	13
3	ЖУЖИГ ҮЗЛЭЭ	反身规则 I 及物动词与不及 物动词	КИНО ҮЗНЭ	29
4	ХАВАР	反身规则 II	ЗУГААЛГА	42
5	ЭМНЭЛЭГТ	动词第二人称 祈使式	ЭМЧИД ҮЗҮҮ- ЛЭВ	58

课次	课 文	语 法	会 话	页次
6	ДЭЛГҮҮРТ	动词第一、三人 称祈使式	ЖИМС АВАВ	72
7	МИНИЙ НАЙЗ	动词三个人称 通用的祈使式	НАЙЗТАЙГАА УУЛЗАЖ ЧАДААГҮҮ	87
8	ТАВАН ХОШУУ МАЛ	助 动 词	АЛБ НБ ХАМГИЙН АШИГТАЙ ВЭ?	100
9	МАНАЙ ДЭЛХИЙ	副 动 词 I	МОНГОЛ ОРОН	113
10	ЗАЛУУЧУУДЫН БЯАР	副 动 词 II	ӨГҮҮЛЭЛ БИЧИВ	129
11	ҮЗЭСГЭЛЭН	副 动 词 III	ҮЗЭСГЭЛЭН ҮЗЭВ	143

课次	课 文	语 法	会 话	页次
12	ДУГУЙЛАН	动词的态 I	ДУУ ДУУЛАВ	157
13	ТААВАР	动词的态 II	УТСААР ЯРИВ	171
14	ЗУН	关 联 动 词	НУТГИЙН АЯЛГУУ	185
15	ҮЙЛДВЭР ҮЗЛЭЭ	简单句和复合句	ҮЙЛДВЭРИЙН ГАЗАР	200
16	МИНИЙ НУТАГ	主从复合句	ХӨДӨӨ ЯВАВ	216
17	ЗАХИДАЛ	标点符号	ШУУЛАН	232

附

阅读材料

1) Хэрээ хавч хоёр	249
2) Үнэг тогоруу хоёр	251
3) Өөрөө бодож ол	252
4) Хөх навч	255
5) Нохой өөртөө нөхөр эрсэн нь	257
6) Анчны дуу	261

词汇表

262

НЭГДҮГЭЭР ХИЧЭЭЛ

课 文 НОМЫН САН

语 法 名词的复数 I

会 话 НОМЫН САНД

НОМЫН САН

Манай сургуулийн хашааны төв дунд дөрвөн давхар
нагаан байшин сүндэрлэн харагдана. Тэр бол манай
сургуулийн номын сан болно. Манай номын сангийн энэ
шинэ том байшин 1974 онд баригдсан юм.

Манай сургуулийн номын сан гурван сая гаруй номтой.
Энд орчин үеийн янз бүрийн ном, бичиг, сонин, сэтгүүл
байхаас гадна эртний ховор нандин номууд ч байна. Бас
гадаад хэлээр нийтлэгдсэн ном олон байдаг.

Манай номын сан тус улсын хамгийн том номын сан-
гуудын нэг нь болно.

Нэм бол "ертөнцийг харах цонх" гэдэг үг бий. Юм их

мэдье гэвэл ном их унших хэрэгтэй. Би номын сангаас хичээлд холбогдох ном авч уншдаг. Бас өөрийн орны болон гадаадын уран зохиолын номыг авч уншдаг.

Манай номын санд уншлагын танхим хэд хэд бий. Эдгээр танхимын зарим нь багш нарынх, зарим нь окутных байдаг. Энэ саруул, тохилог танхимд би сууж ном үзэх дуртай. Тэнд нам гүм, анир чимээгүй, хичээлээ давтахад таатай байдаг. Давтлага бол сурлагын эх мөн. Хэн сайн давтвал тэр хүн сайн сурна.

ТАЙЛАР

1) -гд 是动词被动态的附加成分, 本课文中 харагдах, баригдах 都是被动态。байшин харагдах “可看到一所房子” 或 “有一所房子”。байшин сүндэрлэн харагдах “一所房子高高耸立在那儿” 或 “有一座高大的建筑物”。

2) гэвэл “说的话”, “想的话”, “要的话”

Юм их мэдье гэвэл ном их унших хэрэгтэй.

要想丰富自己的知识, 就应该博览群书。

очье гэвэл 想去的话

сайн сурья гэвэл 想学好的话

надтай уулзъя гэвэл 想要见我的话

3)在上学期教材的第十七课中已对 зарим нь 这种形式作过解释。

根据同样的道理我们可以说：

Том нь сайн. 大的好。

Нэг нь багш, нөгөө нь окутан.

一个是老师，一个是学生。

ХЭЛНИЙ ЗҮЙ

名词的复数 I (нэр үгийн олон тоо)

蒙古语的名词有单、复数之分，单数表示一个人或事物，复数表示两个或更多的人或事物。在许多情况下单数还表示人或事物的整体。

蒙语名词没有表示单数的专门标志。一个名词的词干及其各种变格形式都是单数。在单数名词上加复数附加成分，构成复数。复数附加成分有以下几种：

1. нар 用于表示人的一些名词上，单独写。

багш нар

дагга нар

ах нар

дүү нар

нар 除表示同一种人的复数外，还可作“等”讲，用于两个或更多的人名、不同职业或类型的人之后。

багш окутан нар 师生

Маркс Энгельс нар 马克思和恩格斯

2. -чууд, -чүүд (-чуул, -чүүл) 用于表示人的一些名词上,
按元音的阴阳性来加。

залуу + чууд -- залуучууд

баатар + чууд -- баатарчууд

эмэгтэй + чүүд -- эмэгтэйчүүд

用于国家、民族、部族名字的词上,表示该国家、民族、
部族的人(复数)。

монгол +чууд -- монголчууд

халх + чууд -- халхчууд

3. -д 用于有 -гч, -чин, -ч 这几个附加成分的词上。也可
用于以 й, л, н, р, ь 结尾的词上。加时去掉 й, л, н, р。

тогооч + д -- тогоочид нохой + д -- ноход

сурагч + д -- сурагчид эзэн + д -- эзэд

ажилчин + д -- ажилчид нөхөр + д -- нөхөд

түшмэл + д -- түшмэл хонь + д -- хоньд

ХАРИЛЦАН ЯРИА

А: Танд ямар ном хэрэгтэй вэ?

Б: Надад хэлзүйн сурах бичиг хэрэгтэй.

А: Монгол хэлзүй юү?

Б: Монгол хэлзүйн ном ч хэрэгтэй, хятад хэлзүйн ном ч хэрэгтэй.

А: Та энд унших уу, гэртээ аваачиж унших уу?

Б: Гэртээ уншмаар байна.

А: Болно, болно.

Б: Хэдийд буцааж өгөх хэрэгтэй вэ?

А: Нэг сарын дотор буцаах хэрэгтэй. Энэ хугацаанд уншиж барахгүй бол та дахин нэг хугацаа сунгуулж болно.

-- Манай номын санд шинэ ном ирэв үү?

-- Ирлээ. Олон сайхан шинэ ном ирлээ.

-- Ямар ямар ном ирсэн бэ?

-- Хэлзүйн ном, уран зохиолын ном, толь бичиг зэрэг ном ирсэн.

-- Шинэ гарсан роман бий юү?

-- Бий. Монголын ахмад зохиолч Д.Намдагийн бичсэн

"Цаг төрийн үймээн" гэдэг роман байна.

-- Өгүүллэгийн түүвэр байна уу?

-- Байна. "Монголын шилдэг өгүүллэг" байна.

-- Чи ямар ном авав?

-- Монгол хэлний үгзүй гэдэг нэг ном, бас уран зохиолын хоёр ном авлаа.

-- Одоо номын сан ажиллаж байна уу?

-- Ажиллаж байна. Орой зургаан цаг хүртэл ажиллана.

А: Найз аа! чи хаа очих гэж байна?

Б: Би факультетынхаа номын сан руу явж байна. Юу гэж?

А: Би бас номын санд очих гэсэн юм. Энэ хоёр номыг буцааж өгөх хугацаа болж байна.

Б: Чи номын сангаас өөр ном авч унших уу?

А: Үгүй.

Б: Тэгвэл чи очих (очсоны) хэрэггүй. Би энэ хоёр номы чинь номын санд аваачиж өгье. Тэгэх үү?

А: За, баярлалаа.

ТАЙЛБАР

1. уншмаар 一词中的 -маар 也是形动词的一种附加成分。这是表示愿望与可能的将来时形动词。附加成分有：-маар, -мээр,

-моор, -мөөр, 按元音和谐律来加。如：

Би цай уумаар байна.

Та одоо явмаар байна уу?

Үгүй, би явмааргүй байна.

2. Энэ хоёр номы чинь номын санд аваачиж өгье.

“我把你的这两本书还给图书馆吧。”名词宾格后接 минь,

чинь, нь 时, 宾格附加成分 -ыг, -ийг 变为 -ы, -ий,

如: НОМЫГ + ЧИНЬ -- НОМЫ ЧИНЬ

ШИНЭ ҮГС

төв	中心, 中央	сүндэрлэн харагдах	耸立
сүндэрлэх	耸立	харагдах	被看到
баригдах	被建筑; 被抓	сая	百万; 刚才
эрт	早	орчин үе	现代
нандин	珍贵的	ховор	稀少
тус	该, 本	гэвэл	如果说的话, 如果想的话
нам гүм	寂静	холбоглох	与……有关
таатай	愉快的, 舒服的	сурлага	学习(名词)
эх	起源, 基础		

аваачих 拿走, 拿去 сунгуулах 让延长

ахмад 年长的, 资格老的 үггүй 词法

ажиллах 工作(人); 营业, 开门(商店, 影剧院等); 运转(机器)

"Цаг төрийн үймээн" 《动荡的岁月》

юу гэж 怎么? 有事吗?

ХАСГАЛ

1. 在 нар, -чууд(-чүүд), -д 这三种附加成分中选用一种,

把下列名词由单数变为多数

ажилчин тариачин багш эзэн монгол

эрэгтэй залуу ах англи зохиолч эмч

хүжигчин нөхөр ноён өвгөн сурагч

тогооч найз эрдэмтэн малчин

2. 回答下列问题

1) Манай сургуулийн номын сан хаа байна?

2) Манай сургуулийн номын сан том уу? Тэнд хичнээн
ном байдаг вэ?

3) Манай сургуулийн номын санд эртний ном олон бий
юү?

4) Чи номын сангаас уран зохиолын ном авч уншдаг уу?

5) Чи хэлзүйн ном унших дуттай юу?

- 6) Чи номын санд сууж хичээлээ давтах дуртай юу?
- 7) Та одоо ямар ном авмаар байна?
- 8) Юм их мэдье гэвэл яаж суралцах вэ?
- 9) Сайн суръя гэвэл яах хэрэгтэй вэ?
- 10) Сонирхолтой ном уншъя гэвэл яаж сонгох вэ?

3. 把下列词分别填入句中

очлоо суудаг очлоо очив очсон гэвэл
 чимээ дуугарч баригдав сууж амардаг
 ажилладаг ажилладаг хүртэл гуравдахь өдөр

- 1) Та Бээжингийн номын сан (улсын номын сан)-д хэдэн удаа _____ бэ?
- 2) Та номын санд _____ уу? Суудаг. Голдуу факультетынхаа номын санд _____ ном уншдаг.
- 3) Танай номын сан ямар өдөр _____ вэ?
 Манай номын сан _____ амардаг.
- 4) Танай номын сан өглөө хэдэн цагаас орой хэдэн цаг хүртэл _____ вэ?
 Өглөө 7 цаг хагасаас оройн 9 цаг _____.
- 5) Чи өчигдөр номын дэлгүүрт _____ уу?
 _____. Би Хайдиан номын дэлгүүрт _____.

6) Номын санд ном уншиж байхдаа _____ гаргаж,
_____ уншиж болохгүй.

7) Монгол хэлзүйн ном уншъя _____ номын санд
очиж тэндээс авах хэрэгтэй.

8) Энэ байшин хэдэн онд _____?

4. 把下列句子译成蒙语

1) 您要什么书？要语法书吗？

2) 我既读长篇小说，又读短篇小说。

3) 我们很高兴，又是唱歌，又是跳舞。

4) 现在我什么都不要。

5) 这些书是为孩子们写的。

6) 你要去的话快穿上雨衣。

7) 你想要见我的话什么时候都可以来。

8) 昨天我们家来了两个人，一个是我哥哥的朋友，一个是
我弟弟的老师。

9) 你代我把这本书还给老师。

5. 用下列词各造一个句子

аваачих сая орчин үе гэвэл

ажиллах эрт

6. 把下段短文译成汉语

Сурагч хүн бол хичээлийн даалгаврыг заавал сайн